№ 65 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 27 ՄԱՐՏԻ ԵՐԿՐՈՐԴ 1919 ՏԱՐԻ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 27 ՄԱՐՏԻ № 65

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Օրգան Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէի

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր առ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը։ Յօդուածները պէտք է գրուած լինեն պարզ և մի երեսի վրայ։ Յօդուածները կարող են ենթարկուել փոփոխման և կրճատման։ Ընդունուած յօդուածները, որոնց տակ չէ գրուած վարձատրութեան պահանջ՝ կը համարուեն ձրի։

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուով տողատեղին առաջին երեսում 75 կոպ., իսկ վերջին երեսում՝ 50 կոպ. Բժիշկների և աշխատանք փնտրողների համար որոշ զեղչ։ Մահազդի համար 15 ռուբլի։ Յայտարարութիւնները նոյն օրուայ թերթի համար ընդունւում են մինչև ժամը 2-ը։

ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹ.

ապրիլի 1-ից

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է.

1 ամիսը . . . . 18 ռուբ.
3 » . . . . 50 »
Հատավաճառ . . . . 1 ռուբ.

Հասցէն՝ Тифлисъ, Головинскій пр. № 41.

Գրասենեակը բաց է ամեն օր առաւ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից։ Телефонъ 16—90.

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Վարչութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն Թիֆլիսում գտնուող արուեստագէտների, որ ապրիլի 6-ին, համալսարանի մեծ դահլիճում բացուելու է Միութեան

ԵՐԿՐՈՐԴ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Խնդրւում է այն նկարիչներին, ճարտարապետներին և արձանագործներին (առանց ազգի խտրութեան), որոնք ցանկանում են իրենց աշխատանքները ցուցադրել, թող բարեհաճեն վաղօրօք այդ աշխատանքների ցուցակն ուղարկել ցուցահանդ. յանձնաժ. անդամ նկարիչ Ս. Խաչատրեանին, Օլգինսկայա փողոցի և Վերայի զառիվայրի անկիւն, տ. Մելիք-Ազարեանի, բնակ. № 19, (մուտքը զառիվայրից)։ — Հայ Արուեստագէտների Միութեան քաղաքում գտնուող բոլոր իսկական անդամները այսօր, ժամը 5-ին, հրաւիրւում են համալսարանի շէնքը (Գոլովինսկի, 10), ժիւրիի ընտրութիւն կատարելու։

1—1 Վարչութ. անդամ և քարտուղար՝ Գ. Լևոնեան

ԲԺԻՇԿ

ԴՐ. Յ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Ժընևի համալսարանի կլինիկաների և պրոֆես. Oltramare-ի վեներական հիւանդութիւնների մասնագիտական բուժարանի։

ՆԵՐՔԻՆ և ԿԱՆԱՆՑ հիւանդութիւն. մասնագէտ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ (ՍԻՖԻԼԻՍ, ներարկումն «606»-ի և «914»-ի), ՄԻԶԱՍԵՌԱԿԱՆ (ՀԻՆ և ՆՈՐ ՏՐԻՊԵՐ և նրա կոմպլեկացիաները) և ԿԱՇՈՒԻ ցաւերի։

Էլեկտրաբուժական կաբինետ

Ընդունելութիւնն ամեն օր, առաւ. ժ. 10-ից 1-ը, երեկ. 4-ից 6-ը։ Կիրակի օրերը միմիայն ժ. 12-ից 1-ը։ Կիրոչնայա, № 11. 100—67

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Բերլինի եւ Մոսկուայի համալսարանների կլինիկաների։ Մասնագէտ ներքին հիւանդութիւնների—թոքախտի և սրտի. ընդունելութիւնը՝ իր բնակարանում և լոյսի ու էլեկտրոբուժական կաբինետում։ Հետազօտութիւնը և բըժշկութիւնը X ճառագայթներով։ Ամեն օր, 9—1 և 5—8 ժամը երեկ. Բեհբուտովսկայա փ., № 23։ Հեռ. 7—92։ 100—77

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(Նախկին Դավոս սանատորիայի ասիստենտ)։

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների մասնագէտ, Թոքերի և սրտի հիւանդ.։ Ընդունելութիւնը ամեն օր երեկոյեան ժամը 5—7-ը։ Սոլոլակ, Ռտիշչևսկայա 3, հեռ. 16—69։ տ. օ.) 100—66

ՎԵՐՋ ՊԷՏՔ Է ԴՆԵԼ ԲՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ

Այս վերնագրով մեր կուսակցութեան Երևանի «Ժողովուրդ» թերթում կարդում ենք հետևեալ յօդուածը, որը առաջարկում ենք մեր ընթերցողների ուշադրութեանը։

Վերջին լուրերի բաժնում տալիս ենք մեր Ֆրակցիայի կոչը, որի հրատարակելուն առիթ էր տուել Հայաստանի պարլամենտի անդամների վրայ գործադրած նոյն բռնութիւնը։

«Հայաստանի խորհրդի փետրուարի 28-ի նիստին մի խումբ զինուած մութ անձնաւորութիւններ թոյլ են տուել իրենց այնպիսի բիրտ ուժ գործադրել և բռնութիւն կատարել, որ մենք մեր բողոքի ձայնը պիտի բարձրացնենք։

Անտանելի բռնութեան է ենթարկուել յանձին իրեն կրտսեր փոխ-նախագահի Հայաստանի բարձրագոյն օրէնսդրական մարմինը, Հայաստանի խորհուրդը և սա առաջին և ամենաթայատակ դէպքը չէ։

Մեր հանրապետութեան քաղաքացիները սովորել են, կարծես, անտարբերութեամբ վերաբերուել դէպի բռնութիւնները։ Ոչ միայն գիւղերում գեղջուկի ամենատարրական իրաւունքներն են ոտնահարւում, այլ և իշխանութեան աչքի առաջ մեր մայրաքաղաքի ազգաբնակութեան սրբազան իրաւունքներն են ամեն քայլափոխում խախտւում։

Մինիստրների օգնականները և խորհրդատուները օր ցերեկով քաղաքի կենտրոնում անպատւում են, պարլամենտի անդամները հենց պարլամենտի շէնքում և նախագահի ներկայութեամբ կոմենդանտի կողմից վիրաւորանքներ ստանում.

և այս բոլորը մնում է անհետևանք և անպատիժ։ Մեր գործադիր իշխանութեան թուլութիւնը մի կողմից և սանձարձակ տարրերի անամօթութիւնը միւս կողմից իր գագաթնակէտին հասաւ փետրուարի 28-ի դէպքի ժամանակ։

Հասել ենք այն գծին, որից գէնը այլևս համբերել և լռել անկարելի է։

Բռնութեան ուժով կուրացած տարրերը փետրուարի 28-ին իրենց հարուածները ուղղել էին ոչ թէ պարլամենտի փոխնախագահին, այլ մեր ազատութեան և անկախութեան։ Ով տարւում և յուզւում է մեր անկախութեան գաղափարով, նա չի կարող առանց վրդովմունքի և ցասումի տանել մեր պարլամենտին հասցրած վիրաւորանքը։

Պէտք է բոլորին պարզ լինի, որ մենք Եւրոպայի առաջ, Դաշնակիցների առաջ քննութիւն ենք տալիս, արդեօք մենք ընդունակ ենք կառավարուելու, ընդունակ ենք մեր անկախութիւնը օրինականութեան ամուր հիմքերի վրայ դնելու, թէ մեր ազատագրուած քաղաքացիները ստրուկների հոգեբանութիւնից ազատուել չեն կարող և մի ուրիշ արտաքին ուժի ներքոյ պիտի գտնուեն։

Մենք մեր բարձրագոյն գործադիր իշխանութիւնից պահանջում ենք ամենակտրուկ միջոցներ ձեռք առնել լկտիացած բռնաւորների դէմ և մեղաւորներին անմիջապէս դատի ենթարկել։

Մենք դիմում ենք մեր հասարակութեան լայն խաւերին, դաւառական կազմակերպութիւններին և հաստատութիւններին իրենց բողոքի ձայնը բարձրացնեն և կռիւ յայտարարեն զանազան տեսակի բռնաւորների դէմ։

Մենք դիմում ենք մեր քաղաքացիներին ամենաջերմ կոչով՝ աջակցել պարլամենտին և իշխանութեան՝ արմատախիլ անելու բռնութեան թոյլ հնարաւորութիւնն իսկ։

Որքան էլ պարլամենտը իր կազմով համապատասխան չլինի մեր ժողովրդի քաղաքական ձգտումներին, նրան ցրելու իրաւունք չունի և ոչ ոք. նա է այժմ մեր միակ բարձրագոյն իշխանութիւնը, և նրան փոխարինել կարող է միմիայն ընդհանուր ընտրական սկզբունքով հրաւիրած նոր ժողովրդական ներկայացուցիչների ժողովը։

Մենք հաւատացած ենք, որ կենտրոնը, որի, կարծում ենք, անկոչ պաշտպաններն էին 28-ի սխրագործները և սկանդալիստները, պիտի դատապարտեն այդ և իրենց բողոքի ձայնը կը միացնեն հանուրի ձայներին։

Պէտք է անհրաժեշտ պայմանները ստեղծել, որպէսզի պարլամենտի անդամները ազատ խղճով և անկաշկանդ լեզուով իրենց ձայնը հնչեցնեն խորհրդարանի բարձր ամբիոնից, պաշտպանելով մեր ժողովրդի և պետութեան շահերը։

Եւ նրանց, որոնք իրենց կեղտոտ և արիւնոտ ձեռքն են բարձրացնում մեր հանրապետութեան գերագոյն մարմնի, Հայաստանի խորհրդի վրայ, մենք կը կոչենք՝ հեռու կացէք, ձեր արժանաւոր տեղը դատարանի նստարանն է։

Վերջապէս վերջ պէտք է դնել բռնութիւններին։

(«Ժողովուրդ»)

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒԲԱՐ ՓԱՇԱՆ

Պօղոս Նուբար փաշան Բագուի Հայոց Ազգային Խորհրդին փոխադրել է 1 և կէս միլիոն ռուբլի, յանձնելու գեն. Բագրատունուն հայկական զօրք կազմակերպելու նպատակով։ Բայց որովհետև այժմ Բագւում հայկական զօրք չի կազմակերպւում, ուստի այդ գումարը պիտի յանձնել հանրապետութեանը։ Պօղոս Նուբար փաշան փոխադրել է նոյնպէս 103,792 ղռան հայ սովեալների օգտին։

ՆՈՐ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏ ԵՒ ԶԵՄՍՏԻՕ

Հայաստանի հանրապետութեան մէջ սպասւում է մայիսին պարլամենտի նոր անդամների և զեմստւոյի ընտրութիւնները։

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԱՐԱՔՍ ԿԱՅԱՐԱՆԻ ՎՐԱՅ

Մարտի 12-ին 100 հոգուց բաղկացած մի խումբ զինուած թուրքեր յարձակուել են Արաքս կայարանի վրայ, կողոպտել են գաղթականներին և մի քանի հոգի սպանել։

Կառավարութիւնը միջոցներ է ձեռք առել հետապնդելու աւազակային խմբին և ոչընչացնելու։

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԸ ԵՒ ՇԱՐՈՒՐԸ

Նախիջևանի և Շարուրի նոր կառավարութիւնը կազմում է զօրք, որի համար Բագուից եկել են թուրք սպաներ։

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅՈՒՄ

Մեծ-Ղարաքիլիսա գիւղում սպանուել են երկու ղամարլուեցի հայեր, որոնք եկած էին առևտրական գործերով և ունէին իրենց հետ 120,000 ռ. Ադիակները անհետացել են։ Աւազակութիւնը կատարուած է կողոպուտի նպատակով։

Գ. արդարադատութեան մինիստրի կողմից այնտեղ ուղարկուած է դատախազի օգնական Մալխասեանը՝ գործը քննելու համար։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸ

Ցորեն բերելու և բաշխելու գործը Դաշնակիցների կողմից յանձնուած է Ամերիկեան Կոմիտէին։ Անգլիան և Ֆրանսիան կօգնեն դրամով և նաւերով։ Դաշնակիցները ամեն միջոց ձեռք են առնելու Պարսկաստանից, Կուբանից, Բագուից, Եգիպտոսից և այլ տեղերից փոխադրելու այն բոլոր մթերքները, որ հարկաւոր կը լինի Հայաստանի սննդի համար։

Անգլիայից, Ֆրանսիայից և այլ տեղերից ստացուած բոլոր գումարները պիտի յանձնուեն Ամերիկեան Կոմիտէին գործադրելու, ինչպէս օրինակ վերջերս Ֆրանսիայից ստացուեց մի գումար, օգնելու սոված հայ ժողովրդին, որը յանձնուեց Ամերիկեան Կոմիտէին, Ալէքսանդրապոլում տաք կերակուրի սննդատու կայաններ բանալու, որտեղից պիտի ստանան 10,000 գաղթականներ։ Ցորենի և ալիւրի ներմուծումը Հայաստան մինչև այժմ շատ անկանոն էր, որովհետև Դաշնակիցները Սև-ծովի վրայ փոխադրութեան մէջ մեծ դժուարութիւնների էին հանդիպում, սակայն այժմ այդ դժուարութիւնները վերացուած են և այսուհետև մթերքները կըստացուեն կանոնաւոր և յաճախ։

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻՑ

Մինիստրների խորհուրդը որոշել է.

1. Անգլիական գնդ. Ստեւարտի մօտ կապ պահպանելու համար նշանակել հրաժարուած փոխ-գնդապետ Շահրազեանին։

2. Լիազօրել Ց. Բաջազնունուն Թիֆլիսում ագենտներ նշանակել հետևեալ անձերից.

ա) Գլխաւոր ագենտներ՝ Տիգրան Բէկզադեան, Յովսէփ Խունունց, Մամիկոն Գէորգեան և Լևոն Եւանգուլեան։

բ) Ֆինանսական ագենտ՝ Գեղամ Տէր-Յարութիւնեան։

գ) Պարենաւորման՝ Դաւիթ Ղորղանեան, Արշակ Միտոսաբեան։

դ) Երկաթուղային՝ ինժ. Միրզոյեան, իսկ նրա Ամերիկա մեկնելուց յետոյ՝ հայոց տեխնիքական ընկերութեան ցուցմունքով։

ե) Խորհրդական Ց. Թումանեան։

3. Պոլսում ներկայացուցիչ նշանակել Արշակ Ջամալեանին։

ՋՈԴ ԳԻՒՂԻ ԴԷՊՔԵՐԻՑ

Ջոդ գիւղում հայ սպաների և զինուորների համար ուղարկուած առանձին յանձնաժողովի նախագահութեամբ դատախազի օգնական պ. Փարսադանեանի չի կարողացել անցնել յիշեալ գիւղը քննութիւն կատարելու համար։ Զինուած թուրքերը դիրքեր են բռնել և ոչ ոքի մօտ չեն թողնում, սպասում է զօրքի, որ զէնքի ուժով բացուի ճանապարհը և մեղաւորները ենթարկուեն քննութեան և պատժի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԲՌՆՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Քաղաքացիներ.

Հայաստանի Խորհրդի փետրուարի 28-ի նիստը, դաշնակցական ֆրակցիայի բացակայութեամբ կւորում չլինելու պատճառով, փոխ-նախագահ Գ. Տէր-Խաչատրեանը փակում է. այնուհետև փոքրամասնութիւն կազմող միւս ֆրակցիաների՝ ժողովրդականների, սոցիալ-դեմոկրատների, սոցիալ-յեղափոխականների ցանկութիւնն է լինում խորհրդակցական նիստ ունենալ։ Չնայած մինիստրների և մին. նախ. փոխ. Ալ. Խատիսեանի ներկայութեան, հասարակութեան միջից աղմկում և աղաղակում են՝ «ձեր տեղը չէ այստեղ», «պէտք է պարլամենտը ցրել» և այլն. իսկ երբ խորհրդի միւս փոխ-նախագահ Դ. Զուբեանը բազմում է նախագահական աթոռը, աղմկող մի խումբ մութ անհատներ անցնում են բարիերի վրայով, բռնում են պատգամաւորների տեղերը, բարձրանում են նախագահի մօտ և սկսում են անամօթաբար քաշքշել և բռնանալ Դ. Զուբեանի վրայ։

Մեծ դժուարութեամբ անկարգութիւն առաջացնող հասարակութիւնը հեռացւում է։ Վրբ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Թիֆլիս, 27 մարտի

ՏԱՐԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ԼԻԳԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Երէկուայ հեռագիրները հաղորդում են, որ Պարիզի խաղաղարար կոնֆերանսի աշխատանքներում տարաձայնութիւններ են առաջացել և որ այդ հանգամանքը կարող է որոշ չափով դանդաղեցնել կոնֆերանսի գործունէութիւնը և միևնոյն ժամանակ առիթ կը տայ Իտալիային կնքել սեպարատ հաշտութիւն, առանց սպասելու ընդհանուր աշխատանքների յաջող և վերջնական վախճանին։

Տարաձայնութիւնների առիթ են տուել Ֆրանսիայի և Ճապոնիայի պահանջները՝ Ժողովուրդների Լիգայի ծրագրի կանոնադրութեան մէջ մտցնել ցեղային հաւասարութեան սկզբունքը և ժողովուրդների ներքին և ազգային քաղաքականութեան ազատութիւնը Ժողովուրդների Լիգայի հսկողութիւնից։

Նախքան այս նոր պահանջների քննութեանն անցնելը կարևոր ենք համարում շեշտել այն հանգամանքը, որ Ժողովուրդների Լիգայի կազմակերպութիւնը այն ձևով, ինչ ձևով նա առաջարկւում էր մինչև այսօր, մենք համարում ենք մի շատ խոշոր գաղափարական ծրագիր, որի մէջ դեռևս շատ կան թէորետիկական և իդէալիստական կէտեր և նրանց իրագործելու փորձերը մեր կեանքի ներկայ պայմաններում անկասկած պիտի լուրջ խոչընդոտների հանդիպեն։ Եւ մօտենալով հարցին այդ տեսակէտից մենք սպասում էինք, որ Ժողովուրդների Լիգայի կանոնադրութիւնը, հենց որ սկսուի նրա յօդուածների մանրամասն քննութիւնը, պիտի ենթարկուի նշանաւոր փոփոխութիւնների, որոնք կը տան այդ կանոնադրութեանն աւելի գործնական և աւելի պարզ և իրական ձև։

Հեռագիրը հաղորդում է նոյնպէս, որ Վիլսոնի սեղանը ծածկուած է բազմաթիւ խնդիրներով, որոնց մէջ շեշտւում է կանոնադրութեան այս կամ այն յօդուածի փոփոխութեան կարևորութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը։

Նկատի առնելով խնդրի այս դրութիւնը, որը բնականաբար թելադրւում է իրական կեանքի իրական պահանջներով, մենք կարծում ենք, որ այն փոփոխութիւններն էլ, որոնք առաջարկուած են Ֆրանսիայի և Ճապոնիայի կողմից որոշ չափով հիմնուած են նոյն գործնական ձգտումների վրայ և մտադրութիւն ունեն Ժողովուրդների Լիգայի գաղափարին տալ այն ձևը, որ հնարաւոր է իրականացնել, մանաւանդ որ այդ գաղափարն իրագործելուց յետոյ, ինչպէս կարծիք է յայտնել եւրոպական մի շատ խոշոր դիւանագէտ, չի լինելու այլևս մի կողմնակի ույժ, որը կարողանար հսկել և կատարել տալ Լիգայի բոլոր որոշումները։ Հետևապէս, հարցը մնում է միայն Լիգայի անդամների քաղաքական-պետական պարտաճանաչութեան և բարեխղճութեան վրայ։

Գալով այն ուղղումներին, որոնք առաջարկում են այժմ Ֆրանսիան և Ճապոնիան, պէտք է ի հարկէ ողջունել ցեղային հաւասարութեան գաղափարը և ժողովուրդների ներքին և ազգային քաղաքականութեան մէջ չխառնուելու սկզբունքը։

Բայց այստեղ մի շատ կարևոր հարց է ծագում։ Եթէ այդ չխառնուելը նշանակում է ազատ իրաւունք տալ, որ ժողովուրդներն իրենք տնօրինեն իրենց պետական ներքին տնտեսական, կուլտուրական և քաղաքական կարիքներն ու պէտքերը, այդ դէպքում միանգամայն ողջունելի է Լիգայի նոր առաջարկուած կէտը չխառնուելու հարցի վերաբերմամբ։

Ժամանակակից դեմոկրատիկ պահանջների հիմնական կէտերից մէկն էլ այդ է՝ թողնել, որ ներքին, ազգային կեանքը իրենք, ազատագրուած ազգերը տնօրինեն այնպէս, ինչպէս այդ կը համապատասխանի նրանց ազգային ձգտումներին և առանձնայատկութիւններին։

Բայց եթէ այդ խառնուելը նշանակում է Լիգայի չէզոքութիւնը և այն դէպքում, երբ ուժեղ հարևանը սկսում է ճնշել թոյլ հարևանին, այսինքն՝ երբ հանդէս է գալիս փոքրամասնութեան իրաւունքների ոտնահարման խնդիրը,—այդ պարագայում յիշեալ փոփոխութիւնը Լիգայի կանոնադրութեան մէջ խոշոր բարդութիւնների առիթ կը տայ և անկասկած լի է ցաւալի հետևանքներով, և, ի հարկէ, ի վնաս փոքր ու թոյլ ազգութիւնների, որոնց իրաւունքները պէտք է որ ամեն կերպ պաշտպանուած լինին Լիգայի կողմից։

Եւ հենց առաջին հերթին հայ ժողովրդի քաղաքական-պետական վիճակի նկատմամբ այդ կէտը առիթ կը տայ այնքան մեծ և անսահման կամայականութիւնների, որ միանգամայն վերջ կը տայ Լիգայի այն բոլոր դեմոկրատիկ սկզբունքներին, որոնք պիտի հանդիսաւոր ու խաղաղ կեանք ստեղծէին այդ ժողովուրդների համար, ապահովելով նրանց լիակատար և բազմակողմանի բարգաւաճման ընթացքին։

Մենք համոզուած ենք յամենայն դէպս, որ այն բոլոր պետութիւնների և ժողովուրդների ներկայացուցիչները, որոնք հաւաքուած են Պարիզում, փոփոխութիւններ մտցնելով Լիգայի ծրագրի կանոնադրութեան մէջ, այնուամենայնիւ չեն մոռանայ այն վեհ դեմոկրատիկ սկզբունքները, որոնք բոլոր ազգերի համար նոր կեանքի նոր արշալոյս էին խոստանում, և կը կատարեն իրենց վրայ վերցրած պարտաւորութիւններն այնպէս, որ այսուհետև ինչպէս այլևս առիթ և կարիք չլինի նորանոր արիւնահեղ պատերազմների և կրկին հանդէս չգան ուժեղներն իրենց վայրագութիւններով թոյլերի նկատմամբ, և թոյլերը իրենց արեան ծովերով ու բողոքներով հզօրների և ուժեղների անվերջ ճնշումների և բռնութիւնների դէմ։

դրւած պատգամաւորները ցրւում են իրենց ֆրակցիական սենեակները։

Քաղաքացիներ. ոչ մի երկրում պարլամենտը չի ենթարկուել այնպիսի զզուելի բռնութեան, որ մենք տեսանք փետրուարի 28-ին Հայաստանի Խորհրդում։

Քաղաքացիներ. զգուշացէք, ձեր ազատութեան և իրաւունքներին մեծ վտանգ է սպառնում։

(«Ժողովուրդ»)

ԿԱՄԱՒ. ԲԱՆԱԿԻ ԵՒ ԼԵՌՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐ. ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱԴԱՐԱԾ

Ինչպէս հաղորդում են Բագուից, կամաւորական բանակը դադարեցրեց բանակցութիւնները լեռնականների հանրապետութեան հետ և նորից սկսում է պատերազմել լեռնականների դէմ։

ԲՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱՅԻ ԶՕՐԱՀԱՒԱՔ ԿԻԵՒՈՒՄ

ԿԻԵՒ, 20 մարտի.—Գործադիր կոմիտէն կիևում բուրժուազիայի զօրահաւաք հրատարակեց 21—26 տար. հասակի։ Զօրահաւաքից ազատ են ուսանողները և կանայք։ Դեռ ցուցակագրուած են ներկայ եղողների 15 տոկոս, որոնք պարտաւոր են 24 ժամուայ ընթացքում ներկայանալ զօրանոցներում։

ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ռոստովից պէտք է հասնի ուսանողների մի մեծ սանիտարական խումբ Հայաստան մեկնելու համար։ Նրանք Ռոստովի Հայոց Ազգային Խորհրդից նպաստ չեն ստացել, այլ եկել են իրենց ծախքերով. Ներկայումս նրանք գտնւում են ծանր ֆինանսական կացութեան մէջ, իսկ տեղիս Ազգ. Խորհուրդը չի կարողանում օժանդակել ոչ միայն դրամով, այլև նոյնիսկ բնակարան յատկացնելով, որպէսզի մինչև գնացք ստանալը մի քանի օր տեղումս մնան։

ՍՈՎԸ ՀԻՒՍԻՍՈՒՄ

Հիւսիսային Քարսիլից հաղորդում են, որ այնտեղ ազգաբնակութեան մէջ սով է տիրում։ Հիւծուած մարդիկ ուտում են յարդ և ծառի կեղևներ քիչ կորեկ խառնած։ Դրութիւնը ճգնաժամային է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՎՐԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿ. ԳՈՐԾ.)

Ատաման Գրիգորեւի հրամանը

ՄՈՍԿՈՒԱ, 24 մարտի.—Ատաման Գրիգորևը հրաման արձակեց Օդեսայի Դաշնակից զինուորներին և կամաւորական բանակի սպաներին, առաջարկելով անցնել Կարմիր բանակի կողմը, ի նկատի ունենալով այսուհետև տեղի ունեցող անօգուտ և աննպատակ դիմադրութեան, հակառակ դէպքում գործ կը դրուեն անխուսափելի ռեպրեսիաներ։

Հրամանի մէջ ատաման Գրիգորևը որոշ կերպով ցոյց է տալիս, թէ Օդեսան կը գրաւէն մարտի մարտի 29-ին, իսկ յետոյ՝ Ղրիմը։

Սովի սպառնալիքը Օդեսայում

ՕԴԵՍՍԱ, 18 մարտի.—Քաղաքագլուխը նամակով դիմեց գեներալ Դանսելմին յայտնելով, թէ սովի և նրա հետևանքով հնարաւոր ապստամբութիւնը ստիպում են իրեն խնդրել Դաշնակիցներից 700 տոնն ալիւր և 5000 տոնն հացահատիկ։

Ռազմագերիներին խնամող յանձնաժողովների ազատումը

ՄՈՍԿՈՒԱ, 25 մարտի.—Դաշնակիցների կողմից Ունգարիայում և Սերբիայում ռազմագերիներին խնամող ռուս յանձնաժողովը ազատ է արձակուած։ Երէկ յանձնաժողովը հասաւ Բուդապեշտ։ Յայտնելով այդ մասին, Բելէ Կունը խնդրում է ազատել Մոսկուայի ռազմագերիներին խնամող ունգարական յանձնաժողովը։

Գիւղացիների ցուցակագրութիւն

ԾԱՐԻՑԻՆ, 25 մարտի.—Գիւղացիութեան ցուցակագրութիւն է կազմւում ցանելու աշխատանքների առթիւ։ Վոլգայի շրջաններում մեծ աշխատանքներ են տեղի ունենում պլանտացիաներ կազմելու։

Բանուորական պոլիտեխնիկում

ՎՈՐՈՆԵԺ, 25 մարտի.—Բացուեց բանուորական երկաթուղային պոլիտեխնիկումը։

Գերմանիան խաղաղութեան պայմանները չի ուզում ստորագրել

ՄՈՍԿՈՒԱ, 25 մարտի.—Բեռլինից հեռագիրը ցոյց է տալիս, որ Գերմանական կառավարութիւնը միութեան մասին խօսում է Մոսկուայի հետ։ Գերմանիայի կողմից խաղաղութեան ստորագրելը հազիւհազ անհաւանական է թւում։

Աւստրո-Ունգարիայի պաշարումը վերացած

ՍՏՈԿՀՈԼՄ, 21 մարտի։ Վիեննայում տեղեկութիւն է ստացուած, որ Դաշնակից պետութիւնները վճռել են դադարեցնել Աւստրո-Ունգարիայի պաշարումը։ Չէզոք նաւերին թոյլ է տրուած մտնել Ադրիատական ծովի նաւահանգիստները։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

Բողոքներ Արեւելեան Պրուսիան Լեհաստանի հետ միացնելու առթիւ

Բեռլինի արտաքին գործերի նախարարութեան մէջ ամեն օր մեծ քանակութեամբ հեռագիրներ են ստացւում գերմանական այն շրջանների համար, որոնց պահանջում են լեհացիները։ Այդ հեռագիրներից պարզ երևում է, որ այդ շրջանների վրդովմունքը հասել է ծայր աստիճանին։ Հեռագիրների մէջ զանազան բառերով արտայայտուած է հետևեալ միտքը. «աւելի լաւ է մահը, քան լեհացիները»։ Մենք զէնքը ձեռքին պատրաստ ենք կռուել Արևելեան Պրուսիան Լեհաստանին կցելու համար։ Մենք մինչև արեան վերջին կաթիլը կը պաշտպանենք գերմանական հայրենիքին պատկանածը։ Մենք պահանջում ենք, որ մենք գերմանացի մնանք և Արևելեան Պրուսիայի համար նախատեսում ենք քաղաքացիական կռիւ, եթէ նա բռնի կերպով կը միացուի Լեհաստանին։

Գերմանուհիները մեծ բողոքի ցոյց կազմակերպեցին Լեհաստանի պահանջների դէմ։ Բեռլին ուղարկած արտաքին գործերի անունով հեռագրի մէջ, նրանք յայտնում են, որ Արևելեան Պրուսիան Լեհաստանի հետ միացնելը հակասում է ինքնորոշման իրաւունքներին և պատերազմ կարող է առաջ բերել։ Չի կարելի այնպիսի պայման կապել, որը նուաստացնում է Գերմանիային։

Գերմանիայի խաղաղութիւնը ստորագրելու մասին

«Բեռլ. Տագ.»-ը գրում է. «Բազմամարդ զինուորական խորհուրդը, հինգ անգամ շարունակ նիստ ունենալով Պարիզում առաւօտից մինչև երեկոյ, զբաղուեց միայն նրանով, որպէսզի անորդանք ձգի միայն խոշոր գլուխների վրայ և ինչպիսի քաղաքական և տնտեսական շղթաներ անցկացնի Գերմանիայի վրայ։ Շատ սխալ և վտանգաւոր հասկացողութիւն ունեն գերմանացիների հոգևոր յատկութիւնների մասին։

Մտածում են, որ գերմանական ազգը, նոյն իսկ անգէն ժամանակ, անվախ կերթայ դէպի ամեն զոհողութիւն նրա արժանիքի, ազգային պատուի և ազգային պարտաւորութեան համեմատ։ Գերմանական ազգը կը մնայ ամուր կանգնած Վիլսոնի ծրագրի պլատֆորմայի վրայ և չի ստորագրի այն խաղաղութիւնը, որ չի տալիս անկեղծ ճշմարտութիւն։ Մանաւանդ մենք չենք ստորագրի այն խաղաղութիւնը, որը ի նկատի չունի ստեղծելու ժողովուրդների միութիւն, որին պէտք է միանայ Գերմանիան, որպէս հաւասար անդամ»։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Թիֆլիսի դումայի եւ քաղաքային ծառայողների գործադուլը.—Դուման իր արտակարգ նիստում որոշեց. «Որովհետև քաղաքային ինքնավարութեան ծառայողների մի մասի յայտարարուած գործադուլը աննպատակայարմար է և ուղղուած դեմոկրատական ինքնավարութեան դէմ, որ աւելացրել է ծառայողների ռոճիկը և որոշակի խոստում է տուել անվճար մնացած ռոճիկները վճարելու մասին, և որովհետև այդ գործադուլը չի ստացել Թիֆլիսի քաղաքային բանուորական արհեստակցական միութեան կենտրոնական խորհրդի հեղինակաւոր հաւանութիւնը, իբրև հակադեմոկրատական քայլ, դուման որոշել է. 1) Առաջարկել գործադուլաւորներին՝ ձեռնարկել իրենց պարտականութիւնների կատարմանը մարտի 27-ի առաւօտեան ժամը 9-ին, 2) Նշանակուած ժամին չներկայացած անձանց համարել պաշտօնից կամովին հեռացածներ, 3) Հիւանդանոցների և քարակների այն ծառայողներին, որոնք գործի չեն կանգնի, ենթարկել պատասխանատւութեան»։ Ներկայ որոշումը քաղաքային վարչութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն ինքնավարութեան մէջ ծառայողների։

◆ **Հրդեհ ածխահանքերում.**—Մի քանի օր առաջ Գելատի ածխահանքում տեղի է ունեցել հսկայական հրդեհ, որ տևել է մի քանի օր. այրուել է 1,000 խորանարդ սաժէն քարածուխ։ Վնասները խոշոր են։

◆ **Զինուորական ատեանները զեմստւոների տնօրինութեան ներքոյ.**—Ներքին գործերի մինիստրի ստացած տեղեկութիւններից երևում է, որ Վրաստանի զանազան մասերում լուծուած զինուորական ատեաններն արդէն անցել են զեմստւային վարչութեան տնօրինութեան։

◆ **Ախալցխայի միջնորդութիւնը.**—Ախալցխայի ժողովրդական խորհուրդը միջնորդել է վրաց կառավարութեան առաջ, որ դադարեցնուի բոլոր դատաստանական գործերը բոլոր նրանց դէմ, որոնք մեղադրւելով Ախալցխայում տեղի ունեցած բոլշևիկեան շարժման մէջ այժմ կալանաւորուած են։

◆ **Ռուսների համագումար.**—Ռուսաց Ազգային Խորհրդի նախաձեռնութեամբ առաջիկայ մայիսի 11-ին Թիֆլիսում գումարուելու է Անդրկովկասեան ռուսների երկրորդ համագումար, որը զբաղուելու է մի շարք կարևոր խնդիրներով։ Համագումարի նախապատրաստական աշխատանքները կատարելու համար ընտրուելու է յանձնաժողով։

◆ **Լուծուած արտել.**—Թիֆլիսի կայարանում յաճախակի բեռներ և բագաժներ գողացուելու հետևանքով երթևեկութեան պետ Սոլէյդի կարգադրութեամբ լուծուել է կայարանի բեռնակիրների արտելը, նրանից միաժամանակ գանձելով կորած իրերի արժէքը, որ հասել է 65,000 ռ.։

◆ **Ընտրութիւն.**—Վրաստանի քաղաքների միութեան նորակազմ գլխաւոր կոմիտէի նախագահ է ընտրուել Ն. Ջ. Էլիաւա, փոխ-նախագահ՝ Մ. Ի. Ռուսեր, գործադիր բիւրոյի անդամներ են ընտրուել՝ Ն. Ի. Ծուլեէև և Արչիլ Ջաջանաշվիլի։

◆ **Չերնոմորեան նահանգապետի կարգադրութիւնը.**—Սուխումից ժողովրդական գւարդիայի գլխաւոր շտաբին հեռագրում են, որ Չերնոմորեան նահանգի զինուորական նահանգապետ Վոլքովը որոշել է իր իշխանութեան սահմաններից դուրս արտաքսելը։

◆ **Վրաստանի Հայոց Ազգային Խորհուրդը** Թիֆլիսում գտնուող գաղթականութեան համար բաց է թողնում օրական 360 փութ հաց (մէջը հաշուած 300-ը վերստ գաղթականութեան և որբանոցների). Փութը գնւում է 130 ռ., ուրեմն միայն այդ բանի համար Ազգային Խորհուրդը ծախսում է օրական 40 հազար ռուբլի։ Հաց ստանում են 21 [illegible] ների թիւը հետզհետէ աւելանում է, որովհետև ունևորները, որոնք մինչև այժմ մի կերպ եօլայ էին գնում, ներկայումս ստեղծուած դրութեան պատճառով ծախում են իրենց վերջին ունեցուածքն ու դառնում ընչազուրկ։

◆ **Պարտադիր տուրք վիրահայերի վրայ.**—Մօտ մի ամիս առաջ Հայոց Ազգ. Խորհուրդը ընտրել էր ֆինանսական յանձնաժողով, որը պիտի մշակէր մի ծրագիր՝ վիրահայերի, առաւելապէս նրա հարուստ հատուածի վրայ պարտադիր տուրք նշանակելու ու գանձելու մասին։ Այդ յանձնաժողովը վերջացրել է իր աշխատանքները. բանակցութիւններ է վարում տեղիս հարուստների հետ, որոնք համաձայնել են 2 միլիոն 200 հազար ռուբլու չէկերով գանձել, պայմանով, որ վրաց կառավարութիւնն այդ մասին պաշտօնական որոշում կայացնի։ Խորհրդի Գործադիր մարմինը այդ ուղղութեամբ բանակցութիւնների մէջ է մտել կառավարութեան հետ։

◆ **Տեղեկատու բիւրօ.**—Թիֆլիսի հայկական միսիային կից հիմնւում է տեղեկատու բիւրօ։

◆ **Արդարադատութեան մինիստրութեան մէջ.**—Վրաստանի արդարադատութեան մինիստրը կարգադրել է, որ դատական գործերին վերաբերող քննութիւնները կատարելիս շատ զգոյշ և հնարաւորութեան չափ շուտ յանձնել դատարաններին։

— Վրաց իրաւաբանական ընկերութիւնը միջնորդել է արդարադատութեան մինիստրի առջև, որ ընկերութ. պետական միջոցներից նիւթական նպաստ տրուի։ Իր հերթին մինիստրը միջնորդել է կառավարութեան առջև, որ իր գիտական տպագրական գործերի համար յատկացուած 50000 ռ. յանձնուի յիշեալ ընկերութեանը։

◆ **Հեռացրուած հայ ծառայողներ.**—Վրաստանի երկաթուղային պարենաւորման կոմիտէն որոշել է արձակուած հայերից յետ ընդունել ծառայութեան միայն նրանց, որոնք ընդունակ են պարենաւորման աշխատանքներ վարելու, իսկ անընդունակներին տալ լիկվիդացիոն։

◆ **Կուլտուրական ձեռնարկ.**—Վրաց երկաթուղու ծառայողների արհեստակցական միութեան կենտրոնական վարչութիւնը որոշել է երկաթուղային Թիֆլիսի գծի ժուժկալութեան ընկ. պատկանող հողամասում (1540 քառակուսի սաժէն) հիմնել ժողովրդական տուն և այլ հիմնարկութիւններ։

◆ **Սպանուած գող.**—Մարտի 25-ին, երեկ. ժամը 8-ին աւագ միլիցիոներ Մերևթելին հետապնդելով գող Ցակովը Մանուկեանին ձերբակալել է, բայց կոմիսարիատ տանելու միջոցին կամեցել է փախչել և տեղն ու տեղը սպանուել է։

◆ **Կողոպուտ.**—Երեկոյեան ժամը 11-ին, Ելիզաւետինսկայա փող. անյայտ չարագործները կողոպտել են բժ. Մանինին, տանելով 20,000 ռուբլի։

◆ **Բոների ամուր կուրսեր նշանակելու մասին.**—Թիֆլիսի առևտրա-արդիւնաբերական և ֆինանսական շրջաններում հարց է բարձրացրած բոների ամուր կուրսեր նշանակելու համար, որոնք պէտք է հիմնուած լինեն բորսայի իսկական գների համեմատ։ Առաջարկուած է դիմել կառավարութեանը, որ այդ գործը նա իր ձեռքը վերցնի։

◆ **Գերմանօ-Կովկասեան բանկի փակման շուրջը.**—Բագուի թերթերը հաղորդում են, որ Թիֆլիսում անգլիական հրամանատարութեան պահանջով վրաց կառավարութիւնը փակել է Գերմանօ-Կովկասեան բանկը, որ նպաստելիս է եղել բոլշևիկներին։

◆ **Դարձեալ պետական ծառայողների ռոճիկի շուրջը.**—Թիֆլիսի պետական ծառայողները պահանջում են 50 տոկոս ռոճկի յաւելում, պատճառաբանելով օր օրի տիրող կենսամթերքի թանգութիւնը։

◆ **Բաղանիքների պետականացման շուրջը.**—Երկրագործութեան մինիստրութեան կից հիմնուած բաղանիքները գնահատող և ընդունող յանձնաժողովը վերջացրել է

իր աշխատանքները և այժմ մշակում է բաղանիքները կապալով տալու պայմանները: Ցանձնաժողովը ցուցակագրել է 14 բաղանիք, որոնց գրաւած տարածութիւնը հաշւում է 1,087,775 քառակուսի սաժէն՝ արժողութեամբ 643,240 ռ., իսկ նրանց կահաւորութիւնները և շէնքերը գնահատուել է 567,436 ռ., որ կը նշանակի 14 բաղանիքը արժեն 1,210,672 ռ.: Ցիշեալ բոլոր բաղանիքները տարեկան կապալաւճար տալու են 317,000 ռ.:

◆ «Ուսանող». Հայ Ուսանողական Կուլտուրական միութիւնը այս տարի հրատարակելու է «Ուսանող» գրական ուսումնասիրական և գեղարուեստական ալմանախ, որի հրատարակութեան նախապատրաստական աշխատանքները արդէն սկսուած են:

◆ Հեռագրական հաղորդակցութիւն հաստատելու համար.— Ախալցխայից գրեն. Կեդրոնաձէն հեռագրով ներքին գործերի մինիստրին յայտնել է, որ անհրաժեշտ է Արտաթումանի և Ախալցխայի միջև հաստատել հեռագրային հաղորդակցութիւն:

◆ Պետական թատրոնը տուրքից ազատ.— Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է պետական թատրոնը ազատել քաղաքային տուրքից, որը գանձւում է համաձայն ներկայացումների ծախսուած տոմսերի:

ԱՅՍՕՐ

Երեկոյեան ժամը 5-ին Կ. Հ. Բ. Ընկ. տանը կը կայանայ Հայրենակցական Միութիւնների կենտրոնական խորհրդի նիստը. օրակարգն է՝ զեկուցումներ քննիչ բիւրոյի գործունէութեան մասին:

◆ Գրական-Գեղարուեստական Սալոնի հանդիսաւոր Վշտի և Ցիշողութիւնների երեկոյթը, նուիրուած հանգուցեալ եկեղեցական, գրական, երաժշտ. բժական, գեղարուեստական գործիչների յիշատակին, ընդարձակ կոնցերտային բաժնով: Սկիզբը երեկ. 6 ժամին:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲՈՐՍԱՆ

26 մարտի

Ռուս և անգլիական վալիւտաների պահանջը չի պակասում Թիֆլիսում. այդ պատճառով այդ վալիւտաների գները շարունակում են բարձրանալ:

Այսօր շատ թանգացան 500 ռուբլիանոց «Նիկոլայեւսկի» դրամաթղթերը, որոնք ծախւում էին 95 տոկոս յաւելումով. բարձրացան և մանր կուպիւրները, որոնց վճարում էին արդէն 50 տոկոս յաւելում: 100 ռուբլիանոցները շըրջանառութիւն ունեն 100 տոկոս յաւելումով: Թանգացել են և «Կերենսկու» փողերը՝ 250 ռուբլիանոցները ծախւում են 20 և կէս տոկոս յաւելումով, 1000 ռուբլիանոցները 22 տոկոսով և մանրերը—14 տոկոս.:

Անգլիական ֆունտ ստերլինգներին վճարում են 115 ռուբ. բանկնոտների և 96 ռ. չէկերի: Ուրիշ վալիւտաների դրութիւնը անփոփոխ է: Տաճկական ոսկի լիրաներ են փնտրում 149—150 ռ., ֆոնդերի հետ գործը քիչ է. 4 տոկոսանոց ռենտան 84 և կէս ռ., ազատութեան փոխառութիւն 73 ռ., 5 տոկ. փոխ. 1915 թ. 81, 5 և կէս տոկոսանոց պատերազմական փոխ. 84. Թիֆլ. Քաղաք. Վարկային ընկեր. օբլիգացիաներ 102 ռ., ժամանակաւոր անդորրագրերը 99 ռ.:

Դիւրինդ Թղթերից մեծ պահանջ կայ «Էքսպորտ և Իմպորտ» ընկ. ակցիաների, որոնց առնողները վճարում են մինչև 122 ռ., Վաճառականական բանկի նոր ակցիաները շրջանառութիւն ունեն 405 ռ., Կովկ. Ապահովագրական ընկ. ակցիաները՝ 110—115 ռ.:

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Անվերջ դիմումներից յոգնած, երկար սպասելուց, խորհելուց, ծանր ու թեթև անելուց յետոյ՝ քաղաքային ծառայողների մի խոշոր զանգուածը այլ ևս ուրիշ ելք չգըտաւ. ստեղծուած անտանելի դրութիւնից դուրս գալու, բայց եթէ գիմելու տնտեսական կռուի խաղաղ զէնքին—գործադուլին:

Այդ հարցը նոր չէ հրապարակ եկել. ծառայողների գործադիր մարմինը մինչև այդ սպառել է բոլոր հնարաւոր միջոցները:

Նա անընդհատ բանակցութիւններ է վարել քաղաքի դեմոկրատ վարիչների հետ, դիմել է արհեստակցական միութիւնների խորհրդին և կառավարութեան աջակցութեանը:

Ու այնուամենայնիւ ձեռնունայն մնում է զարձեալ կանգնած կոտրած տաշտի առաջ:

Երդու ամսուայ ռոճիկը դեռ չեն տուել:

Հաւաքական պայմանագիրը խուսափում են կնքել:

Արբիտրաժը դեռ չկայ:

Եւ ոչ ոք. ոչ դեմոկրատիկ դուման, ոչ նրա կատարողական մարմինը՝ վարչութիւնը, ոչ արհեստակցական միութիւնների խորհուրդը, չի ուզում դրական խոստումն տալ, թէ մի կամ երկու ամսից յետոյ կը լուծեն այդ խնդիրները:

Այդ վերաբերմունքից յետոյ, ինչ պիտի անէին ծառայողները:

Նրանց ներկայացուցիչները մի քանի ժողովներում ընդունել ու վաւերացրել էին գործադուլի որոշումը,

Սակայն չէին դիմում այդ միջոցին, մինչև որ սպառեցին բոլոր միջոցները՝ խաղաղութեամբ հարթելու կոնֆլիկտը:

Արհեստակցական միութիւնների խորհուրդը կասկածելի դիրք էր բռնում այս հարցում. նա և նրա հետ ծառայողների մի որոշ խումբ ձգտում էր վիժեցնել գործադուլը:

Նա անհանդուրժելի էր համարում այդ գործադուլը, որ ուղղուած է դեմոկրատական դումայի դէմ. Նա նախազգուշացնում էր, որ բանւորութիւնը չի համակրում այդ բանին, որ վերջապէս քաղաքի ծառայողների մասսան համամիտ չէ իր ներկայացուցիչներին և մինչև որ չպարզուի ընդհանուր ժողովի տրամադրութիւնը, ինքը չի կարող գործադուլի սանկցիան տալ:

Ծանուն գործի յաջողութեան այդ վերջին պահանջն էլ յարգուեց:

Քաղաքային ծառայողների ընդհանուր ժողովը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի, մարտի 23-ին, ժամը 1-ին, իր բազմամարդութեամբ և գործադուլային տրամադրութեամբ, եկաւ ապացուցանելու, որ ծառայողների մասսան իր ընտրեալների հետ միանգամայն համերաշխ է ու համամիտ:

Եւ, ընդհակառակը, որ արհեստակցական միութիւնների խորհուրդը այլ ևս արտայայտիչ չէ մասսաների:

Այդ ժողովում գործադուլի հարցը ընդունուեց 1200 հոգու ձայներով ընդդէմ 11-ի:

Այդպիսով գործադուլի հարցը սանկցիա ստացաւ ընդհանուր ժողովում:

Գործադուլը որոշուած էր սկսել երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը 10 ից, սակայն ժողովի պրեզիդիումը, գործադիր մարմնի ու գործադուլային կոմիտէի համաձայնութեամբ վճռեց գործադուլը սկսել ոչ առաւօտեանից, այլ երեկոյեանից: Դրանով նա ուզում էր վերջին փորձն էլ անել, և եթէ յաջողուէր քաղաքային վարչութիւնից դրական խոստումն ստանալ, որ ապրիլ ամսուայ ընթացքում կը վճարուեն փետրուար և մարտ ամիսների ռոճիկները, կընդունուեն կոլլեկտիւ պայմանները ու արբիտրաժի առաջարկը, իսկ արհեստակցական միութիւնների խորհրդից երաշխաւորութիւն, որ նա գործադուլին կըտայ իր սանկցիան, եթէ քաղաքային վարչութիւնը նշանակուած՝ ժամանակամիջոցում չի կատարի իր խոստումը, այդ դէպքում գործադուլը կը հանուի հերթից:

Այս վերջին փորձն էլ անյաջող անցաւ. ոչ առաջինը և ոչ երկրորդը չտուին խոստումներ: Ծառայողները ստիպուած եղան գործադուլ անել, ձգելով ամբողջ պատասխանատուութիւնը քաղաքային ինքնավարութեան ղեկավարների վրայ:

Թուցէ բողոքի ու պայքարի այդ զէնքը, որ բանւորական կռուի օրինական զէնքն է, աննպատակայարմար է ինտելիգենտ աշխատաւորութեան համար, որի մէջ սովորաբար շատ թոյլ է արտայայտւում դասակարգային բնազդը: Թուցէ այդ յուսահատ քայլը հանդիպելով ազգայնացած դեմոկրատիայի թշնամանքին, կը վերջանայ «խայտառակ պարտութեամբ», ինչպէս այդ ասում են որոշ բանակում:

Թուցէ համակրութիւն չէ գըտնելու իրենց՝ աւելի կուշտ և արտօնեալ դրութեան մէջ գրաւած՝ ընկերների կողմից, ինչպէս տրամւայի և այլոց:

Թուցէ անգամ պարսաւանքի կարժանանայ նա հասարակական անգիտակ կարծիքի կողմից:

Այդ բոլորը կարող է պատահել: Սակայն մի բանում պէտք է համոզուած լինենք, որ աշխատաւոր դասի այդ համեստ բաղմութիւնը պայքարի այդ տեսակ խիստ ուղին մղողը հանապազօրեայ հացի խնդիրն է:

Այդ տեսակէտից՝ ծանր յանցանք են գործում այն հակառակորդները, ովքեր աշխատում են տալ գործադուլին քաղաքական ստառ և գիտութեամբ թէ անգիտութեամբ շեղել նրան տնտեսական շաւղից:

Ներկայ պայմաններում երկու ամիս ռոճիկ չստանալ և չունենալ ոչ մի բեալ երաշխիք՝ թէ մի ամսից յետոյ փողոց չի նետուելու ստանց մի կոպէկի:

Աշխատել լուռ ու մունջ, քաղցած փորով, վատնել ֆիզիքական այժի վերջին մնացորդները, գըրկանքների մատնել ընտանիք, երեխաներ, առանց ստանալու դրական պատասխան՝ թէ մի ամսից յետոյ, թէ երբ և ինչ կարող է նա յուսալ իր արդար վաստակի հատուցումը:

Սա անտանելի դրութիւն է, և տուաւել ևս անհանդուրժելի դեմոկրատիայի տիրապետութեան օրերում:

Դեմոկրատական դուման չի կարող անգիտանալ, որ քաղաքային ծառայողները աւելի քիչ են վարձատրւում, աւելի վատ պայմաններում են դրուած այժմ, քան պետական և մասնաւոր հիմնարկութիւնների մէջ եղած ծառայողները:

Այդ վատ պայմանները հնարաւոր էր մեղմել պարենաւորման միջոցներ մատակարարելով, սակայն չի արւում:

Ռոճիկների վճարումը կարելի էր մասամբ կանոնաւորել, միացնելով քաղաքային բոլոր հիմնարկութիւնների մուտքերը:

Մինչդեռ տրամւայի պահանջկոտ ծառայողները իրենց եկամուտներից ստանում են ռոճիկներ ժամանակին, երկու չափսը մէկ:

Այդպիսի արտօնութիւններ են վայելում սպանդանոցի և պարենաւորման բաժնի ծառայողները, միլիցիան:

Իսկ միւս ծառայողները սպասում են երկու ամսով:

Աւճալեան հայ ծառայողները դուրս վռնդուեցին ծառայութիւնից, խոստացան պաշտօններ տալ ցանկացողներին ուրիշ մասերում:

Նրանց մեծ մասը այսօր էլ թափառում է անգործ, չի ստացել ոչ միայն լիկւիդացիայի գումարը, այլ և իր հասանելիք ռոճիկը:

Մինչդեռ Աւճալեան ջրմուղի համար ընդունուող վրացի ծառայողները ստանում են ամսական ռոճիկը ու ապա մեկնում պաշտօնատեղին:

Եւ այդպէս կարելի է թուել անվերջ օրինակներ դեմոկրատիկ դումայի «դեմոկրատական» գործունէութիւնից:

Այդ տեսակ մթնոլորտի մէջ է ընթանում այսօր քաղաքային ինքնավարութեան աշխատակիցների ծառայութիւնը:

Հաշտուել դրա հետ, բռնել համակերպութեան ուղին, թէ բողոքել ու պահանջել, որ վերջապէս վերջ տրուի այդ բոլորին:

Թող հասարակական կարծիքը մի փոքր զբաղուի դրանով:

Աշխատակից

ԷՆՐԻԿՕ ԲՐՈՁԻ

Մարտի 28 լրանում է 35-ամեայ յոբելեանը Թիֆլիսի Կոնսերվատորիայի երգիչ-բարիտոն և մանկավարժ Էնրիկօ-Բրոզիի: Է. Բրոզին ծնուել է Իտալիայում 1862 թւին: Դեռ մանկութեան հասակում նա սէր է տածում դէպի թատրոնը և ցոյց էր տալիս երաժշտական ընդունակութիւններ: Ութ տարեկան հասակից նա սկսեց ըստանալ երաժշտական կրթութիւն, որպէսին երկու անգամ նա թողեց օպերական խումբը մտնելու համար:

Է. Բրոզին ոչ միայն երգում էր հայրենիքում, այլ մասնակցութիւն ունենալով մի քանի շրջագայութեանց մէջ, յաճախեց Եգիպտոս, Լեհաստան, Գերմանիա, Աւստրիա և վերջապէս Ռուսաստան: Կովկասում նա գտնւում է արդէն 20 տարուց աւելի և նրան Թիֆլիսի Երաժշտական դպրոցը հրաւիրելուց յետոյ սաանձնեց երգեցողութեան դասերը:

Է. Բրոզին շատ յաճախ մասնակցել է թէ հայոց և թէ վրաց բարեգործական երեկոյթներին և զանազան հանդէսներին: Նրա յոբելեանի օրը, 28 մարտի, պետական թատրոնում, մասնակցութեամբ Սաքինեանի, տրւում է «Ռիգոլետտօ» օպերան, որի մէջ մայեստրոն շատ անգամ մեծ յաջողութեամբ դուրս է եկել Թիֆլիսում:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

◆ Երեւանից հաղորդում են, որ անգլիական միսիայի ներկայացուցիչ գնդ. Տեմպերլէյը դիմել է արդարադատութեան մինիստր Ս. Ցարութիւնեանին և խնդրել բանտարկել կրահապատ գնացքի պետ պարուչիկ Տիգրան Ջամհարեանին, որը անգլիացիների կողմից մեղադրւում է Բաղդադում կատարած ինչ-որ գործողութիւնների մէջ: Ջամհարեանը Վանում եղել է բատալիոնի հրամանատար և իր զօրքերով Վանի գաղթականների ու Կոստ. Համբարձումեանի (այժմ սպանուած) հետ անցել է Ուրմիա, իսկ այնտեղից՝ Համադան և Բաղդադ: Արդարադատութեան մինիստրի կարգադրութեամբ Ջամհարեանը բանտարկուած է. միևնոյն ժամանակ արդարադատ. մին. հարցում է ուղղել միսսիային, թէ ինչ յանցանքների մէջ է մեղադրւում Ջամհարեանը, որպէսզի ըստ Հայաստանի օրէնքների պարզուի նրա պատասխանատուութեան խնդիրը:

◆ Քաղաքային վարչութիւնը ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ ալիւրի փութը իր վրայ նըստում է 140—160 ռուբլի, ամսիս 20-ից հացի ֆունտը 1 ռ. 60 կ. բարձրացել է 2 ռ. 50 կոպ.:

◆ Մարտի 15-ից բժշկ[?]ի տիֆի դէմ կռուող արտակարգ յանձնաժողովը լիկվիդացիայի է ենթարկուելու և բոլոր գործերը յանձնուելու են խնամատարութեան մինիստրութեան:

◆ Դաւառում գտնուող բծաւոր տիֆի դէմ կռուող բոլոր յանձնաժողովները և Երեւանի յանձնաժողովի բացած հիմնարկութիւնները մարտի 15-ից բոլոր հարցերի լուծման և կարիքների համար պիտի դիմեն Հայաստանի հանրապետութեան խնամատարութեան մինիստրութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Փետրուարի 7-ի նիստը

Նախագահում է Դ. Զուբեանը.

1. Բժ. Տէր-Ցակոբեան.—Զեկուցում է ֆելդշերական կուրսերի օրինագիծը, որով որոշւում է. 1. յանձնարարել խնամատարութեան մինիստրութեան բանալ Երեւանում և Ալէքսանդրապոլում ֆելդշերների, գթութեան քոյրերի և եղբայրների կուրսեր մինչև 300 հոգու հաշւով. 2. կուրսերը յաճախողները ստանում են 300 ռ. պետ. նպաստ. 3. կուրսերը կարող են յաճախել երկու սեռից էլ դ. և բարձր գասարանների կրթութիւն ունեցողները 17 տարեկանից բարձր. 4. կուրսերն աւարտելուց յաճախողները պարտաւոր են անուազը 4 ամիս ծառայել պետ. հիմնարկութիւններում, նշանակուած վարձատրութեամբ. 5. Նախորդ յօդուածում յիշուած պարտաւորութիւններից խուսափողները ենթարկւում են մինչև 3 ամիս բանտարկութեան՝ օրինական դատարանի միջոցով:

2, Ապաբաբեգով.—Զեկուցում է իրենց (մուսուլմ.) ֆրակցիայի՝ դաւանիրը պարլամենտական կոմիսիա ուղարկելու՝ առաջարկի մասին.—Գտնելով, որ անիշխանութեան շնորհիւ մուսուլմանական շրջաններում տեղի են ունենում անարդարութիւններ, ապօրինութիւններ, բռնի գրաւումներ ցորենի և այլն, հարևանական յարաբերութիւնների լարում, ուստի մուսուլ. ֆրակցիան առաջարկում է այդ շրջաններն ուղարկել մի պարլամենտական կոմիսիա, որ քննի այդ բոլոր գործերը, մեղաւորներին պատժի, եթէ թուրք ժողովրդի մէջ աւելորդ ցորեն կայ, առնի և տայ հարևան հայերին. դա անհրաժեշտ է բարի հարևանական յարաբերութիւններ սկսելու համար. հայ և թուրք ժողովրդի մէջ խտրութիւն պէտք է չլինի:

Ս. Վրացեան.—Ողջունելով այդ առաջարկը, չէշտում է, որ միևնոյն ժամանակ մեծ պարտականութիւն է ընկնում մուսուլմ. ֆրակցիայի վրայ՝ իրենց պարլամենտական հեղինակաւորութեամբ ազդելու իր ցեղակիցների և կրօնակիցների վըրայ՝ իրենց ամբարները բանալու կողքին կոտորուող հայ և եզդի հարեւանների համար, և բարի հարեւանական յարաբերութիւններ վերսկսելու տեսակէտից:

Ն. Ցարութիւնեան.—Ապաբաբեգովը պարլ. կոմիսիայի անելիքները պարզ չգծեց. նա չէշտեց անիշխանութիւնն և ապօրինութիւնները, որոնց պիտի վերջ տայ կոմիսիան. սակայն նա մոռանում է, որ անիշխանութիւնն արդիւնք է մասամբ խմբերի և անպատասխանատու անհատների ինքնագլուխ գործունէութեան, բայց գլխաւորապէս հայ ժողովրդի անտեսական տագնապալի դրութեան, նամանաւանդ որ թուրք ժողովուրդը տնտեսապէս ոչ միայն ապահով է, այլ և աւելորդ ցորեն ունի, որ գլանում է տալ իր հարեւանին, որ գիւղ է կրծում: Բարեկամական հարեւանական յարաբերութիւնները կը վերականգնուեն, երբ կը վերանայ անիշխանութիւնը—երբ հայ ժողովուրդը կը պարենաւորուի և իրաւակարգ կստեղծուի. բայց մինչև այդ՝ մեր ֆրակցիան դէմ չէ պարլամենտական կոմիսիա ուղարկելուն:

Բժ. Տէր-Ցակոբեան.—Առաջարկում է պարլ. կոմիսիային տալ արտակարգ լիազօրութիւններ՝ ամեն տեսակ գործեր քննելու և վճիռներ տալու:

Ընդմիջումից յետոյ Նախագահում է Գ. Տէր-Խաչատրեան:

Ն. Ցարութիւնեան.—Կարդում է ֆրակցիայի առաջարկը՝ կոմիսիայի իրաւասութեան մասին. այն է՝ նա իրաւունք ունի քննելու և վըճիռներ կայացնելու պետական կեանքին վերաբերեալ բոլոր խնդիրները, և միևնոյն ժամանակ պաշտօնից ժամանակաւորապէս հեռացնելու և դատի ենթարկելու բոլոր մեղաւորներին, որ և քուէարկւում է ու չի անցնում:

Անցնում է սոց.-յեղափոխականների առաջարկը, որ կոմիսիային իրաւասութեան աւելի լայն շրջան էր տալիս:

3. Ս. Վրացեան.—Զեկուցում է՝ խնամատարութեան մինիստրութիւնը աշխատանքի և խնամատարութեան մինիստրութեան վերածելու՝ կառավարութեան առաջարկի մասին:

Ն. Ցարութիւնեան.—Անհրաժեշտ է, որ կապիտալիզմը դրուի այնպիսի պայմանների մէջ, որ նա զարգանայ, յառաջադիմէ մեր երկրում. պէտք է ազատ ասպարէզ ու իրաւունք տալ կապիտալիստների ու ակցիոներական ընկերութիւններին, որպէսզի զարկ ստանայ մեր երկրի կուլտուրան. երբ կը հասնի այդ օրը,—և ինչ էլ անելու լինենք նա պիտի հասնի, կապիտալիզմը մուտք պիտի գործի մեր երկիրը,—այն ժամանակ է, որ կունենանք բանւորութիւն, որի շահերը պաշտպանելու համար պէտք կը լինի Աշխատանքի մինիստրութեան, որ այն ժամանակ պէտք է կից լինի առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութեան, որովհետև այնտեղ է, որ պիտի հաշտեցուեն աշխատանքն ու կապիտալը. այս տեսակէտը պէտք է պաշտպանեն տնտեսական հողի վրայ կանգնածները: Իսկ քանի չկան այդ պայմանները, մենք գտնում ենք, որ դեռ վաղաժամ է աշխ. մինիստրութեան մասին մտածել, մանաւանդ որ en bloc ընդունուած Անդրկովկասեան կոմիսարիատի և սէյմի օրինագծերում արդէն կան աշխատանքը պաշտպանող [illegible] Նախ պէտք է հիմնել առևտրի և արդիւնաբերութեան [illegible], ապա նոր աշխատանքի. Դաշնակցութիւնը շտապում է. նա 30 տարի կանխում է: Իսկ եթէ պարլամենտի մեծամասնութիւնը ցանկանում է անպայման ստեղծել աշխատանքի մինիստրութիւն, այն ժամանակ ոչ թէ խնամատարութեան, այլ ֆինանսների մինիստրութեան պէտք է միացուի, որովհետև հիմա արդիւնաբերութեան ճիւղը այնտեղ է:

Մինախորեան.—(էս-էր)—Գտնում է, որ աշխատանքի մինիստրութիւն անհրաժեշտ է հիմնել, բայց ոչ թէ խնամատարութեան մինիստրութեան կից, այլ նա պիտի կապուի գիւղատնտեսական վարչութեան հետ, որովհետև մեր բանւորութիւնն ու աշխատաւորութիւնը մեծ մասամբ գիւղատնտեսական է:

Ցովհ. Ստեփանեան.— Ցայտնում է, որ աշխատանքի մինիստրութիւն հիմնելուն սկզբունքով ընդդէմ չէ, սակայն այդ անժամանակ և աննպատակայարմար է գտնում ներկայ պայմաններում: Ռուսաստանում, ուր 8 միլիոնից աւելի բանւորութիւն կայ, աշխատանքի մինիստրութիւն հաստատուեց միմիայն յեղափոխութեան օրերին և բոլշևիկների ձեռքին մի գործիք դարձաւ արդիւնաբերութեան ահագին միջոցներ հասցնելու և բազմահազար բանւ. գործազրկութեան վիճակը նետելու. Նոյնիսկ կապիտալիստական Ֆրանսիայում աշխատանքի մինիստրութիւն հիմնուեց միմիայն XX դարի սկզբում. եթէ մեր երկիրը նոյնիսկ լինէր Ադրբէջանի և Վրաստանի դրութեան մէջ, ուր բանւորութիւն կայ, այդ դէպքում միտք ունէր մի այդպիսի մինիստրութիւն հիմնելը. մեզ մօտ բացի Երևանի և Ալէքսանդրապոլի երկու հազար բանւորութիւնից, չկայ կազմակերպուած, կենտրոնացած և հոծ բանւորութիւն. մի հանգամանք՝ որ աչքաթող անել չի կարելի:

Մեր երկիրը գիւղացիական է և աւելի շատ երկրագործութեան մինիստրութեան կարիք ունի:

Բացի այդ, մեզ մօտ, շնորհիւ խոշոր գործարանների բացակայութեան, չկան գործարանային տեսչութիւնների նման գործօն ապարատ, որի միջոցով կարելի լինէր ընթացք տալ աշխատանքի մինիստրութեան գործունէութեան. պատգամաւորը առաջարկում է ֆինանսական մինիստրութեան կից հիմնել աշխատանքի բաժին, որը և կը հոգայ գոյութիւն ունեցող աշխատանքի կարիքները:

Զեկուցողի պատասխանից յետոյ կարծիքների փոխանակութեամբ նախագծի հիման վրայ որոշւում է յետաձգել և յանձնել ի քննութիւն աշխատանքի յանձնաժողովին:

(Կը շարունակուի)

ՄԱՐԴԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻ ՆՈՐ ԱՊԱՑՈՅՑ ԵԽՍ

Ամերիկական Կոմիտէն յանձնարարեց Կարսի Հայր. Միութեան վարչութեանը՝ մի ցուցակ կազմել Կարսի շրջանի հայ փախստական ազգաբնակութեան տնտեսութիւնը վերականգնելու համար: Գ. Ջամբազեանը, մասնակցութեամբ իր ընտրած գիտակից մարդկանց՝ կազմեց այդ վիճակագրական ցուցակը, որը կարդացուեցաւ վարչութեան ժողովում և մի քանի փոփոխութիւններից յետոյ վարչութիւնն ընդունեց և վաւերացրեց:

Ահա այդ ցուցակը.

1. Կարսի շրջանի հայ փախստական ազգաբնակութեան թիւը՝

Քաղաքացի	30,000 հոգի
Գիւղացի	91,000 հոգի
Բոլորը	121,000 հոգի

Վերադարձողներ, տոկոս պակաս.

Քաղաքացի	24,000 հոգի
Գիւղացի	72,000 հոգի
Բոլորը	96,000 հոգի

2. Սնունդ, պարենաւորում հինգ ամսուայ համար.

Ա. Ալիւր շնչին իւրաքանչիւր ամիս 1 փ. 96,800 փ.

5 ամսուայ համար պէտք է 484,000 փ.

Բ. Շաքար ամիսը շնչին մի ֆունտ 2,420 փ.
5 ամսուայ համար պէտք է 12,100 փ.
3. Հագուստ. Ա. սպիտակեղէն.
Իւրաքանչիւրին շապիկ, վարտիկ 96,800 զոյգ
Բ. հագուստ մի կոմպլեկտ ամէն ամէն մէկին 96,800 կոմ.
Եւս տղամարդկանց չինել մի-մի հատ 12,000 հատ
Ծանօթ.—Տղամարդկանց վերնաշապիկ, անդրավարտիկ, կանանց վերնազգեստ և շրջազգեստ (բլուզ, իւբկայ և ստնաման)։
Գ. Տրեխացու գիւղացոց ամէն մէկին 3-ական զոյգ.
5 ամսուայ համար պէտք է 218,400 զոյգ
Կօշիկ քաղաքացոց 24,000 զոյգ
4. Անհրաժեշտ պիտոյքներ.
Ա. Սապոն ամիսը կէս ֆ. ամէն մէկին 1,210 փութ
5 ամիսը կանէ 6,050 փութ
Բ. Լուցկի, հաշուելով 14,000 ընտանիք, իւրաքանչիւր ընտանիքին ամիսը 4 տուփ 56 արկղ
5 ամիսը կանէ 289 արկղ
5. Սերմացու գիւղացիներին.
Շնչին 5 փ. ցորեն 364,000 փ.
Շնչին 3 փ. գարի 218,400 փ.
6. Լծկան 9,000 երկրագործ ընտանիքի.
Իւրաքանչիւրին մի-մի զոյգ 9,000 զոյգ
Իւրաքանչիւրին մի-մի կով 9,000 կով
Իւրաքանչիւրին մէկ մէկ արօր 9,000 արօր
Իւրաքանչիւրին մէկ մէկ երկանիւ սայլ 9,000 սայլ
Գերանդի 90 արկղ
Քաղող մեքենայ 1,000 հատ
Մաղող մեքենայ 1,000 հատ
Երկաթէ փոցխ (ба-рона) 4,500 հատ
Լուծ, սամի, պարան, փոկ, շղթայ բահ, բիր, եղան, կացին, իւրաքանչիւրից 9,000 հատ
7. Ամանեղէններ.
Դոյլ (վեդրօ) 14,000 հատ
Թէյաման 14,000 հատ
Պղինձ 14,000 հատ
8. Գեղեր, մեդիկամենտներ, 9 շրջանում 7 հիւանդանոց, 50—100 մահճակալով և համապատասխան բժշկական շտատով։ Երկու սանիտարական թռուցիկ խումբ։

Կարսի Հայր. Միութեան Վարչութեան անդամ Սահիբեգ Տէր-Միքիսեդեկեան

ՎՐԱՍՏԱՆ

—o—

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Անդրկովկասեան համալսարանի ուսանողների պատգամաւորութիւնը մարտի 25-ին այցելեց ներքին գործերի և ժողովրդական լուսաւորութեան նախարարներին և խորհրդածութիւն ունեցաւ համալսարանի դրութեան մասին։ Ն. Վ. Ռամիշւիլին վճռական կերպով յայտնեց, որ Անդրկովկասեան համալսարանը պէտք է անպայման մնայ Թիֆլիսում, ինչպէս կուլտուրական կենտրոն և ամբողջ Անդրկովկասը միացնող տեղ, հաւաստիացնելով, որ համալսարանին կլինիկա և ուրիշ կրթական օժանդակիչ հիմնարկութիւններ տալու խնդիրը կորոշուի դրական մտքով։ Համալսարանի օժանդակութեան խնդիրը կը դրուի կառավարութեան մէջ։

Վերջում պ. Նախարարը առաջարկեց զեկուցանել համալսարանի դրութեան և նրա կարիքների մասին։

—

Ուսանողական պատգամաւորութիւնը այցելեց նաև Հայոց Ազգային Խորհրդին, որը խոստացաւ նպաստ տալ համալսարանի պահպանութեան համար և հայ հասարակական գործիչներ՝ Յովհաննէս Թումանեանին և Գ. Մ. Թումանեանին։ Խորհուրդը կարծիք յայտնեց բոլորովին թողնել համալսարանը Թիֆլիսում։

ՎՐԱՑ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

Վրաց ազգային-դեմոկրատների օրգան «Սաքարթւելօ» թերթը շատ անբաւական է ներկայ Վրաստանի հետ կապուած հայ-վրացական դաշնագրով և իր առաջնորդող յօդուածում (№ 64) քննութեան է առնում նրա յօդուածները և, ի միջի այլոց, հետևեալն է ասում.

Առաջին յօդուածը վերաբերում է հայ-վրացական անկախութեան փոխադարձ ճանաչման հարցին։ Այս դատարկ դեկլարացիան ոչ ոքին ոչինչ չի տալիս, որովհետև երկու հանրապետութեան ճանաչումը ուրիշ տեղ և ուրիշի ձեռքով պէտք է կատարուի։

Երկրորդ յօդուածով մենք և Հայաստանը տրանզիտի ազատութիւն ենք տալիս միմեանց։ Այս հարցը բոլորովին յօգուտ հայերի վճռուած է, որովհետև Հայաստանը շատ հազար վագոններ կանցկացնէ մեր տերրիտորիայով, միայն մենք մի հատ վագոն էլ չենք կարող բերել ոչ Կարսից և ոչ էլ Ջուլֆայից։ Տրանզիտի ազատութիւնը մեր հզօր զէնքն էր, որ ձեռքից բաց թողինք և նրա փոխարէն ինչ ստացանք։ Ո՛չինչ։

Երրորդ յօդուածով երթևեկութիւնը Վրաստանի և Հայաստանի մէջև պիտի կատարուի առանց թոյլտւութիւն վերցնելու։ Սրա վրայ աւելանում է անմիտ, աչքին թող փչող յաւելուածը, թէ «ի բաց առեալ փախստականների, որոնց վերաբերեալ երկու պետութիւնն էլ կարող են պարէնի պակասութեան պատճառով պատշաճ միջոցներ ձեռնարկել»։

Այս յօդուածն էլ միակողմանի է և վճռուած է միայն հայերի օգտին։ Վրաստանը Հայաստանում փախստականներ չունի, միայն Վրաստանը այսօր էլ լի է փախստականներով և էլի լցւում է փախստականներով։ Բացի սրանից, այժմ հազիւ կարելի է տասը չափ վրացի գտնել որ Հայաստան գնար, մինչդեռ հազարներով գալիս են և ծանրանում են նրանք Վրաստանի վրայ։

Բորչալուից հաղորդում են, որ Սանահինի կայարանը հաւաքուել են Թիֆլիս գնալու անհամար հայեր, իսկ Հիւսիսային Կովկասում մի քանի տասնեակ հազար հայ թոյլտւութեան են սպասում Վրաստան վերադառնալու։ Մեր կառավարութիւնը առեց այս թոյլտւութիւնը։ Թող հիմա սպասէ իր քնքուշութեան և բարեսրտութեան դառն հետևանքին։ Փախստականներին վերաբերեալ յօդուածը անօգուտ կանցնի, որովհետև որոշուած չէ, և հաւանաբար թէ անկարելի է զանազանել փախստականներին ճանապարհորդներից։

Այսպէս հայերին էլի բացինք ամէն դռները, և սրա հետևանքը այն կը լինի, որ հազարաւոր հայեր կը գան մեզ մօտ, կը տեղաւորուեն, կեանքը կը թանգացնեն, հիւանդութիւններ կը տարածեն, թշնամական ագիտացիան կը զարգացնեն և մեր օրգանիզմը կը թուլացնեն, կը ակարացնեն։ Եւ ինչ ստացանք այսպիսի զոհաբերութեան փոխարէն։ Էլի ոչինչ։

Հինգերորդ յօդուածը պարտաւորեցնում է վերանորոգել դիպլոմատիական փոխադարձ յարաբերութիւնները։ Այս բանը սաստիկ պահանջում էին հայերը յաւնուարի կոնֆերենցիայում, բայց մերոնք մերժում էին։ Հիմա իրենցը արին, ուրեմն այս հարցումն էլ տանուլ տուինք և վճռելի հարցում զիջեցինք։ Այս էլ միակողմանի վճռուեց, և էլի յօգուտ Հայաստանի։

Հինգերորդ յօդուածի հիման վրայ մենք պէտք է Հայաստանին վերադարձնենք այն բոլոր թղթերը, որոնք Հայաստանի տերրիտորիայի գործերին է վերաբերում։ Սրան հակառակ սկզբունքօրէն ոչինչ չի կարելի ասել, բայց փաստօրէն մեր կողմից պարտաւորութիւն յանձն առնել և զիջողութիւն է։

Վեցերորդ յօդուածը մեզ համար մի ամօթալի ակտ է։ Վրաստանը Հայաստանին վերադարձնում է այն ռազմամթերքը, որը Վրաստանը սեփականացրել էր պատերազմական իրաւունքի հիման վրայ։ Երեք ամիս առաջ Հայաստանը ծածկաբար մեզ վրայ յարձակուեց և հարիւր միլիոն ռուբլու չափ վնաս տուեց մեզ։ Նա յափշտակեց բազմաթիւ վագոններ, մթերք, ռազմամթերք և Բորչալուի կէսը։ Պատերազմական կանոնների հիման վրայ մենք արգելք դրեցինք Հայաստանի գոյքի վրայ։ Նրանցից յետոյ սկսւում է մեր փաստական պարտութիւնը. մեր զաւածան հայերի գոյքի արքունական գրաւումից ձեռք վերցրինք, զաւածաններին ազատ արձակեցինք, նրանց վնասները ծածկելու հարիւր հազարներ յետ դրեցինք, Հայաստանին այս սովի ժամանակ 850,000 փութ պարէն պարտք տուինք և հիմա ռազմամթերքն էլ վերադարձնում ենք։ Ինչու մեր կառավարութիւնը չի պահանջում այսքան վնասի փոխարէնը։ Ինչու չի պահանջում խլած ռազմամթերքի վերադարձումը։ Ինչումն է խնդալէս բանը։ Որտեղ է գտնւում այս դաշնագրի և ստապելական զիջման բանալին։ Այս հարցերը սառն օձի պէս գալարւում է ամէն մի վրացու սրտում, բայց սիրտ պատասխանը չի գտնում։

Այսօրուան պայմաններում այսպիսի դաշնագիրը, կրկնում ենք, թելադրուած է յաղթողի կողմից և ընդունուած է պարտուածի կողմից։ Նա անցեալ տարուայ պատերազմի և այսօրուայ իսկական ուժերի յարաբերութեան հետևանքը չէ։ Մեր զօրքը պատերազմի դաշտում յաղթեց, բայց ըստ հետևանքի Վրաստանը սաստիկ պարտուեցաւ։ Մեր հարևանը և հակառակորդը այսօր հնձում է այն, ինչ որ դեկտեմբերին ցանել էր։

Փորձուած քաղաքագէտը վերջին դաշնագրին վերաբերեալ կասէր՝ նա պայմանաւորւում է կամ խիստ պարտութեամբ պատերազմի դաշտում, կամ գաղտնի պատերազմական դաշնով, կամ էլի... բայց նա կը սխալուէր. մենք ոչ գաղտնի դաշն ենք կապել Հայաստանի հետ, ոչ էլ պարտութիւն ենք տարել նրանց հետ կռուելիս։ Վրաստանին սովրեցնում են թիկունքից յաղթել։ Դեկտեմբերի դիպլոմատիկան պարտութեան հետևեց մարտի 8-ի ամօթալի որոշումը։

Հակառակորդ կողմը ցնծում է։ «Кавк. Слово» լրագիրը ուրախութիւնից երկինքն է թռչում։ Ի հարկէ կը ցնծան։ Նրանց ցանածը այնպիսի առատ ունի, որ այսպիսի հունձի երևի իրենք էլ չէին սպասում։

Միայն մի փոքր յոյս է մնացել մեզ։ Այսպիսի միակողմանի և ամօթալի ակտ չի կարող ծածուկ անցկացնել մեր կառավարութիւնը։ Նրա ռատիֆիկացիան (հաստատումը) հիմնադիր ժողովի գործն է։ Եւ մենք պահանջում ենք, որ նա քննութեան առնուի և ամէն կողմից լուսաբանուի հանրապետութեան բարձրագոյն հաստատութեան կողմից»։

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

—

Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 6-ին, Ընկերութեան գրադարանի դահլիճում նշանակուած էր Կովկ. Հ. Բ. Ընկ. տարեկան ընդհանուր երկրորդ ժողովը։ Ժողովին մասնակցում էին աւելի քան 100 անդամ և այդ ժողովը համարւում էր օրինական անկախ մասնակցող անդամների թւից, որովհետև առաջին ժողովը չէր կայացել կւորում չլինելու պատճառով։ Ժողովը բաց արաւ խորհրդի նոր նախագահ պ. Ալ. Մելիք-Ազարեանը և առաջարկեց ընտրել ընդհանուր ժողովի համար նախագահ և քարտուղար։

Առաջարկուեցան նախագահութեան երկու թեկնածու՝ պ. պ. Ա. Միանսարեան և Զ. Մամուլեան։ Բաց քուէարկութեամբ ոչ մի հետևանքի չհասան, ուստի որոշուեց գաղտնի քուէարկութեան դիմել, որի հետևանքով պ. Ա. Միանսարեանը 46 ձայնով ընտրուեց նախագահ։ Պ. Զ. Մամուլեանը ստացել էր 44 ձայն։ Քարտուղար ընտրուեց պ. Վ. Նաւասարդեան։

Ընդհանուր ժողովի Նախագահ պ. Ա. Միանսարեանը ժողովը բանալով խնդրեց յոտնկայս յարգել այն պաշտօնեաների և բարերարների յիշատակը, որոնք վերջին երկու տարուայ ընթացքում վախճանուել են։ Կարդացուեց նրանց անուանացուցակը և ժողովականները յարգեցին նրանց յիշատակը ոտքի կանգնելով։

Այնուհետև նախագահը կարդաց ժողովի օրակարգը։ Առաջին հերթին դրուած էր 1917—18 թ. հաշիւների հաստատութիւնը, որպիսին մեծ առարկութիւններ և դժգոհութիւն յարոյց շատերի կողմից։

Խորհուրդը Ընկերութեան տարեկան ժողովներին միշտալէս պատրաստել էր տալիս տարեկան ժամանակ տեղեկագիր Ընկ. հաշիւների և գործունէութեան մասին և վաղօրօք ցրում անդամների մէջ՝ նրանց հետ ծանօթանալու համար. սակայն այս տարի, պատճառաբանելով ապարանի և թղթի թանկութեան վրայ, զլացել էր կատարել այդ ամենակարևոր և անհրաժեշտ բանը։ Անդամները մեծամասնութեամբ պնդում էին, որ ժողովը չի կարող մի հաշիւ հաստատել, քանի որ նրա հետ ոչ ծանօթ է և ոչ էլ այդ հաշիւները անցել են վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների ստուգութեան բովից, ուստի անհրաժեշտ է այս ժողովում ընտրութիւն անել վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների, իսկ հաշիւների հաստատութիւնը թողնել յետագայ ժողովին, երբ վերստուգիչ յանձնաժողովը կըստուգէ այդ հաշիւները և անդամները հնարաւորութիւն կունենան տպագրուած հաշիւների հետ ծանօթանալու։

Ժողովն ընդունեց այդ առաջարկը և հաշիւների հաստատելը թողնելով յետագայ նիստին, որոշեց այս ժողովում միմիայն ընտրութիւն կայացնել ժամանակաւոր վերստուգիչ յանձնաժողովի։ Ընտրուեցան փոխանակ երեքի՝ հինգ հոգի ժամանակաւոր վերստուգիչ անդամներ՝ պ. պ. Ս. Շահվերդեան, Գ. Սարեան, Ե. Թաքէոսեան, Ն. Մատինեան և Խ. Եսայեան, որոնց վրայ պարտաւորութիւն դրուեց ամէն կերպ աշխատել քննել թէ Ընկերութեան և թէ Կենտր. Կոմիտէի և պարենաւորման հաշիւները։

Խնդիր ծագեց վերստուգիչ անդամների վարձատրութեան մասին, սակայն այդ չանցաւ։ Այնուհետև հարց դրուեց, թէ ի նկատի ունենալով տպագրական ծախսերի անհամեմատ մեծութիւնը և ժամանակի սղութիւնը, ինչ ձևով յարմար է տպագրութեան տալ հաշիւները՝ ընդարձակ թէ համառօտ։

Խորհուրդը համաձայն էր տպագրել տալ համառօտ և այն միմիայն հաշիւները, մինչդեռ շատերը ցանկութիւն յայտնեցին ունենալ ընդարձակ տեղեկագիր ոչ միայն հաշիւների, այլ և Ընկերութեան «կից» հիմնարկութիւնների։ Այդ բանը պատճառաբանում էին նրանով, որ Կ. Հ. Բ. Ընկ. լինելով մեր ամենաառաջնակարգ ընկերութիւններից մէկը, որը իր լայն ու ընդարձակ գործունէութիւնը տարածում է ոչ միայն Կովկասում, այլ մինչև անգամ Վան, Երզրում, Պարսկաստան և այլուր, պարտաւոր է ունենալ իր ամէն տարուայ մանրամասն գործունէութեան տեղեկագիրը՝ հենց պատմական տեսակէտից, պատմութեանը թողնելու համար։ Եթէ այժմ խնայ տրուի մի քանի հազար ռուբլի ծախսերից, ապագայում դա Ընկերութեան վրայ տասնապատիկ աւելի թանկ է նստելու, նկատեց այդ Ընկ. անդամ պ. Ղազարեանց։

Երկար թէր ու դէմ առարկութիւններից յետոյ այդ խնդիրը քուէարկութեան դրուեց և անցաւ այն բանաձևը, թէ առ այժմ կարելի է տալ հաշիւները համառօտ ձևով, իսկ գործունէութիւնը թողնել ապագային։

Ինչպէս հաշիւների հաստատութիւնը, այնպէս և նախահաշիւը և անդամների ընտրութիւնը որոշուեց յետաձգել միւս հերթական ժողովին։

Անդամներից հերթով դուրս են գնալու չորս հոգի, իսկ կամովին հրաժարուել են երեք հոգի, ընդամենը պէտք է տեղի ունենար եօթ հոգու ընտրութիւն։

Այդ ընտրութիւններն էլ ժողովականները յետաձգեցին այն առարկութեամբ, թէ առանց նրանց գործունէութիւնը քննադատելու և հաշիւները տեսնելու՝ մենք հնարաւորութիւն չունենք նրանց վերընտրելու կամ սև քուէ տալու։

Այդ խնդիրները սպառելուց յետոյ նախագահը անցաւ միւս հերթական խնդրին։ Այդ խնդիրը Ընկերութեան նախկին նախագահ՝ պ. Սամսոն Սա. Յարութիւնեանին պատուոյ անդամ ընդունելն էր։

Խորհրդի նախագահ պ. Ալ. Մելիք-Ազարեանը, ոտքի կանգնելով, ուրուագծեց պ. Ս. Յարութիւնեանի 12 տարուց աւելի գործունէութիւնը և այն եռանդը, որ նա թափել է Ընկերութեան գործերը առաջ տանելու համար։ Նա, ասաց պ. Նախագահը, առաւօտը գալիս էր գրասենեակ հարիւրաւոր խնդիրներ քննում, բաւարարում նրանց և ապա վազում դէպի վարչական հիմնարկութիւնները՝ Ընկերութեան գործերը կարգաւորելու, այնուհետև կէսօրին նորից մտնում գրասենեակ, այս ու այն կարգադրութիւնն անում և ապա նորից գնում բարձրաստիճան անձնաւորութեանց այցելութիւն անում և Ընկերութեան բազմազան գործերը առաջ տանում։ Այն տագնապալից ժամանակներում, երբ հարիւր հազարաւոր գաղթականական հոսանքը մի կողմից էր սկսուել, իսկ միւս կողմից դպրոցական գործի դատարկ բիւջէն էր խեղդում, պ. Ս. Յարութիւնեանը, ինչպէս մի մարմնացած եռանդ, հասնում էր ամէն տեղ և ամէն ինչ կարգաւորում։ Նա յաջողեցրեց գաղթականական գործի համար կառավարութիւնից աւելի քան միլիոն ու կէս ռուբլի ստանալ և բանալով պարենաւորման բաժանմունքը՝ անընդհատ կայաններ հիմնեց Վան, Մանազկերտ, Ալաշկերտ և այլուր և այդպիսով թեթևացրեց մեր գաղթականների ծանր վիճակը։ Ռուսաստանից, նոյնիսկ Ամերիկայից նա մթերքներ էր ստանում և հասցնում գաղթականական կարիքները հոգալու։ Այդ ճգնաժամին նա դպրոցական խնդիրն էլ առաջ էր տանում առանձին թափով, ամենևին չյուսահատուելով փողի պակասութիւնից և այդ փողը կարծես մոգական գաւազանով ստեղծում էր ինքն իրեն, երբ պ. Ս. Յարութիւնեանը դիմում էր այս ու այն բարերարին դպրոցական գործի համար։

Այդ տուեալները ի նկատի ունենալով, Խորհուրդը ի նշան խորին յարգանքի, որոշել էր տալ նրան Ընկ. պատուոյ անդամի մրցանակ, որպիսի առաջարկութիւնն անում էր ընդհանուր ժողովին, իսկ ես, իմ կողմից, աւելացրեց Խորհրդի պ. Նախագահը, առաջարկում եմ ունենալ նրա մեծադիր պատկերը և կախել Ընկ. դահլիճում միւս բարերարների շարքում։

Այնուհետև խօսեց պ. Ի. Յարութիւնեանը. պ. Ս. Յարութիւնեանի արտաքոյ կարգի եռանդը և գործունէութիւնը դրուատելով առաջարկեց միաձայն ընդունել նրան Ընկ. պատուոյ անդամ։

Այդ մասին եղան մի քանի բանաձևեր. պ. Ա. Շահիկեանը առաջարկեց չբաւականանալ միմիայն պատուոյ անդամ ընդունելով, այլ նրա անունով պահել ուսումնարան նրա ծննդավայրում, պահել նրա անուան գրադարան և տպագրել տալ նրա կենսագրութիւնը և տարածել հասարակութեան մէջ։

Եղան հակաճառողներ, որ այդ հարցը ժամանակակից չէ, որ այդ պէտք է հանել հերթական խնդիրներից, սակայն ժողովը որոշում կայացրեց՝ ընդունել պ. Ս. Յարութիւնեանին Կ. Հ. Բ. Ընկ. պատուոյ անդամ և ընտրել մի առանձին յանձնաժողով նրա կենսագրութիւնը և գործունէութիւնը տպագրել տալու համար։

Հերթական հարցերից մէկն էր նաև Կենտր. Կոմիտէն միացնելու Բարեգործական Ընկերութեան հետ։ Այդ խնդիրն էլ շատ ջուր ծեծեց և որոշուեց նոյնպէս յետաձգել մինչև հաշիւների տպագրութիւնը։ Ինչպէս գործին մօտիկ, մենք կը վերադառնանք Ընկ. գործունէութեանը և կուրուագծենք նրա վերջին տարիների գործունէութեան, թէ կից՝ պարենաւորման, կենտրոնական կոմիտէի և ապաստարանական ընկ. բաժանմունքներ։

Ե. Աղվազեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏ.

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԵՒ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԲԷԼԵԱՆԻ

Կիրակի, մարտի 23-ին, Արտիստական ընկերութեան համերգային դահլիճում կայացաւ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Աշակերտական Ֆրակցիայի ջանքերով կազմակերպած գրական-երաժշտական երեկոյթ-բալը ի պատիւ մեր յոբելեարների՝ Յովհաննէս Թումանեանի և Յովհաննէս Աբէլեանի։

Երեկոյթի ծրագիրը կազմուած լինելով աշխոյժ ու կենդանի՝ նկատելի բաւականութիւն պատճառեց մեծ թւով դահլիճը լցրած երիտասարդութեանը։

Չնայած այն հանգամանքին, որ ծրագրի մէջ մասնակցում էին միայն երիտասարդ և այն էլ սկսնակ ուժեր, այնուամենայնիւ բոլորն էլ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց վրայ վերցրած պարտականութիւնները և արժանացան հանդիսականների կողմից բուռն ծափահարութեան։

Առանձնապէս լաւ էին՝ երկու կլարնետների դուէտը (եղբ. Խախանովները), Ախալցխայի տարազով հագնուած օրիորդների խմբական պարերը և պ. Դարբինեանի նուագածութիւնը թառի վրայ։

Ծրագրի երաժշտական մասից յետոյ սկսուեցին ողջոյնները յոբելեարներին, որին մասնակցեցին պ. պ. Վարդան Սիրվանեան, Արմենակ Քոչարեան և օր. Մեհրաբեան։

Այնուհետև պատասխանեցին յոբելեարները՝ մի քանի խօսքով պ. Աբէլեանը և մի ընդարձակ դիմումով երիտասարդութեանը Յովհաննէս Թումանեանը։

Գրական-երաժշտական բաժնից և ողջոյններից յետոյ սկսուեցին պարերը, որոնք տևեցին մինչև գիշերուայ ժամի 2-ը։ Գ.

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

—

«Ժողովրդի Ձայն»-ի խմբագրատանը ստացուած են հետևեալ նամակները. Сергѣю Богдановичу Степаняну, ул. Петра-Великаго, 9, кв. 5 և պ. Կ. Գիւլնազարեանին։

Ստանալ կարելի է առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 2-ը։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ
Հրատարակիչ՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԱՆՏՈՆ ՄԱՅԻԼԵԱՆԻ
ԻՆՁ ՄԻ ԽՆԴՐԻՐ
մեներգը՝ հայերէն և ռուսերէն տեկստով, բանաստեղծի լուսանկարով։
ԳԻՆՆ Է 3 ՌՈՒԲԼԻ.
Ծախւում է ամէն տեղ. պահեստը Սուզանաճեանի երաժշտախանութում։
(ա.օ.) 5—3

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
ՌՈՒԵՒՏՐԱԿԱՆ ՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Հայերի մէջ առևտրական կրթութիւն տարածող Կովկասեան ընկերութեան։
Նիկոլայեւսկի № 36։
0—69 Տեսուչ՝ Գ. Կ. Տէր-Դաւթեան

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ“-Ի
գրասենեակում վաճառւում է նրա հրատարակութեամբ լոյս տեսած
ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ԶԵՄՍՏԻՈՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ և ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ
ԳԻՐՔԸ
Գինը 50 կոպէկ։
Գիւմել գրասենեակ՝ Головинскій пр. № 41. 0—38

Տպարան «Մամուլ»—կառավ. Մ. Էփրիկեան և Յ. Մոյլեան։ Լոքիս-Մելիքեան փող., № 33.